पञ्चमोध्यायः

1. भारतस्य स्वातन्त्र्यलाभात् परं ये प्रमुखाः वैयाकरणाचार्याः समुद्भूताः, तेषां जीवनचरितं रचनावैभवञ्च ।
2. सम्पूर्णशोधप्रबन्धस्य सम्पूर्णसामग्री वेब्-साइट् (Website) निर्माय अन्तर्जालस्य उपरि प्रकाशनम् ।
3. जीवितैः वैयाकरणाचार्यैः सह साक्षात्करान् विधाय तेषां विवरणं वेब्-जालके प्रकाशितम् ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः

भारतस्य स्वातन्त्र्यलाभात् परं ये वैयाकरणाचार्याः समुद्भूताः तेषां जीवनचरितं वैभवञ्च

1. श्रीकृष्णचन्द्रशर्मा

व्यक्तित्वम् (जीवन परिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य नाम	-	श्रीकृष्णचन्द्र शर्मा[131]
2.	पितुर्नाम	-	स्व. पण्डित नानूराम शर्मा
3.	मातुर्नाम	-	श्रीमती भँवरी देवी शर्मा
4.	जन्मदिनांक:	-	6/5/1952
5.	जन्मस्थानम्	-	किशोरपुरा (सीकर-राजस्थानम्)
6.	पत्नीर्नाम	-	श्रीमती कान्ता शर्मा
7.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	75, छत्रशालनगरम्, मालवीयनगरम् (जयपुरम्)
8.	चलदूरवाणीसंख्या	-	94610888761

[131] श्रीकृष्णचन्द्रशर्मा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

1.	(एम.ए) (आचार्यः)	साहित्याचार्यः, व्याकरणाचार्यः, न्यायदर्शनाचार्यः
2.	विद्यानिधिः (M.Phil)...	सर्वप्रथमः

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	**अवधिः**	**पदनाम**	**नियोक्त्री संस्था**
1.	1/9/1974 तः 20/02/1978 पर्यन्तम्	सहायकाचार्यः	राजकीयमहाराजाचार्य संस्कृत-महाविद्यालयः जयपुरम्
2.	21/2/1978 तः 12/02/1986 पर्यन्तम् ।	सहायकाचार्यः	राजस्थानविश्वविद्यालयः जयपुरम्।
3.	13/02/1986 तः 31/05/2012 पर्यन्तम्	आचार्यः	जयनारायण व्यास विश्वविद्यालयः जोधपुरम्
4.	29/3/2016 तः 16/7/2017 पर्यन्तम्	विजिटिंग प्रोफेसर	विजिटिंग प्रोफेसर, संस्कृतविधा एवं धर्मविज्ञान-संकाय- व्याकरणविभागः काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः वाराणसी (उ.प्र)

5.	17/07/2017 तः 16/7/2019 पर्यन्तम्	व्याकरण पीठाध्यक्षः	जगद्गुरुरामानन्दाचार्य संस्कृतविश्वविद्यालयः मदाऊ, जयपुरम्

संपादितपुस्तकानि

क्र. स.	**ग्रन्थाः**	**प्रकाशकः ।**
1.	व्याकरण - साहित्य-न्यायशास्त्रानुसारिणी 'वृत्तिमीमांसा' |	राजस्थानी ग्रन्थागारः जोधपुरम् (1991)
2.	सरलसंस्कृतव्याकरणम्	यूनिक ट्रेडर्स, जयपुरम्
3.	कारकसम्बन्धोद्द्योतः ('कातन्त्रव्याकरणे' हिन्दी टीका)।	राजस्थानी ग्रन्थागारः जोधपुरम् (2008)
4.	सिद्धान्तलक्षणतत्वालोकप्रकाशः (प्रथमो भागः)	एस. ए. पी. दर्शनशास्त्र विभागः, राजस्थानम्
5.	सिद्धान्त-------- (द्वितीयो भाग:)	एस. ए. पी. दर्शनशास्त्र विभागः, राजस्थानम् (1997)
6.	सिद्धान्त ---------- (तृतीयो भाग :)	एस. ए. पी. दर्शनशास्त्र विभागः, राजस्थानम् (2003)

7.	लघुसिद्धान्तकौमुदी (सटिप्पण)	राजस्थान माध्यमिक शिक्षा बोर्ड अजमेरम्, 2004
8.	'हमारे व्यञ्जनों का लोकवेदः ।	राजस्थानी ग्रन्थागारः जोधपुरम्
9.	'मानव जीवन' और स्मृतिशास्त्र' विस्तृत भूमिका सहित सम्यादनम् ।	राजस्थानी ग्रन्थागारः जोधपुरम्
10.	शिखरिणीमाला (शिवतत्त्वविवेकव्याख्यानसमन्विता)।	राजस्थानसंस्कृत अकादमी जयपुरम् (2007)
11.	हिन्द भारती विविध भारती।	त्रिवेणी पब्लिकेशन जोधपुरम् (2009)
12.	संस्कृत, संस्कृति एवं प्रशासनञ्च ।	राजगंगा चैरिटेबल ट्रस्ट जयपुरंम् (2011)
13.	"स्वरमंगला" शोधपत्रिका	-
14.	'वयम्' संस्कृत शोधपत्रिका	सम्पादकः
15.	'भारती' संस्कृत-मास पत्रिका	सम्पादक:
16.	संस्कृत-वैभवम् " पत्रिकायाः भूमिकासहितसम्पादनम्	सम्पादकः

पुरस्कारः

क्र. स.	पुरस्कार :	संस्था
1.	विज्ञान पुरस्कारः	राजस्थान संस्कृत अकादमी जयपुरम्
2.	अखिलभारतीयव्याकरणशास्त्रार्थ प्रतियोगिता	अखिलभारतवर्षीय शास्त्रार्थसंजीवन परिषद्, प्रयागः
3.	विशिष्ट विद्वान्	पं० मक्खनलाल शान्ति देवी धर्मार्थ ट्रस्ट (नई दिल्ली)
4.	संस्कृतदिवससमारोहे 'विशिष्ट विद्वान्' सम्मानम्	-
5.	वीरेश्वर शास्त्री द्राविड़ व्याकरणशास्त्र सम्मानम्	राजस्थान संस्कृत अकादमी जयपुरम्
6.	माहेश्वर पुरस्कारः	व्यास वालावक्ष शोधसंस्थानम् जयपुरम्।
7.	"महर्षि पं. खड्गनाथ मिश्रः "पुरस्कारः	हरिशेवा निम्बार्क संस्कृत-समिति
8.	"दर्शन केसरी"	अखिलभारतीयविद्वत् परिषद्
9.	व्याकरण शिरोमणी	राजकीयमहाराज आचार्य संस्कृत महाविद्यालय, जयपुरम्।
10.	"आचार्य शिवकुमार शास्त्री"	"उत्तरप्रदेशः नागकूपशास्त्रार्थ समितिः"

11.	"आजीवन - सेवालङ्करणसम्मानः"	"राजस्थान - संस्कृत -अकादमी, 2022"
12.	"संस्कृत - साधना - सम्मानः"	"संस्कृत - शिक्षा, राजस्थान सरकार सर्वकारः"
13.	पं. श्री नवलकिशोर काङ्कर - स्मृति-सम्मानम्" ।	-

2. डॉ. शशिनाथ झा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य नाम	-	डॉ. शशिनाथ झा[132]
2.	पितुर्नाम	-	स्व. पं. गङ्गानाथ झा
3.	जन्मदिनांकः	-	15/02/1954
4.	जन्मस्थानम्	-	ग्रा. + पो. - दीप जि०- मधुबनी (बिहारः)
5.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	शुभङ्करपुरम्, दरभङ्गा, (बिहारः)
6.	चलदूरवाणीसंख्या	-	9199475909

[132] श्रीशशिनाथझा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. स.	कक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था
1.	मध्यमा	1968	नव्यव्याकरणम्	कामेश्वरसिंह दरभङ्गासंस्कृत-विश्वविद्यालयः दरभङ्गा (बिहारः)
3.	शास्त्री	1971	”	”
4.	आचार्यः	1973	”	”
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D).	1977	”	”
6.	विद्यावाचस्पतिः (D. Lit)..	1985	”	”

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	17/9/1979 तः 25/7/1985 पर्यन्तम्	व्याख्याता	कामेश्वरसिंहदरभङ्गा संस्कृत विश्वविद्यालयः दरभङ्गा (बिहारः)
2.	26/7/85 तः 2/10/94 पर्यन्तम्	प्रधानाचार्यः	ज.ना.ब्र. आदर्श सं. महाविद्यालयः लगमा

3.	3/10/94 तः 16/9/95 पर्यन्तम्	उपाचार्यः	कामेश्वरसिंहदरभङ्गासंस्कृत विश्वविद्यालयः, दरभङ्गा (बिहारः)
4.	17/9/25 तः 28/2/95 पर्यन्तम्	प्राचार्यः	"
5.	2009 तः 2012, 2015 तः 2019 पर्यन्तम्	विभागाध्यक्षः	"
6.	20/9/2020 तः 31/1/2024 पर्यन्तम्	कुलपतिः	कामेश्वरसिंहदरभङ्गासंस्कृत विश्वविद्यालयः, दरभङ्गा (बिहारः)

लिखितमौलिकसम्पादितपुस्तकानि

क्र. स.	**पुस्तकं**	**मौलिक/ सम्पादितम्**	**विषयः**	**प्रकाशकः**	**प्रकाशन-वर्षम्**
1.	शुद्धिकौमुदी	मौलिकम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
2.	एकावली (गोकुलनाथकृत)	संस्कृतव्याख्या	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
3.	पञ्चीप्रबन्धनाटकम्	मौलिकम्	नाटकम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1986

4.	पार्वतीपरिणयनाटकम् (बाणकृतम्)	मौलिक (मैथिली)	नाटकम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1986
5.	मदालसानाटक	स्वरचितम्	नाटकम्	भारती पुस्तक केन्द्र, दरभङ्गा	1988
6.	कृषिफलम् (रेडियोरूपकम्)	मौलिकम्	नाटकम्	अजसा, लखनऊ	1996
7.	'सम्मान्य विद्वानों का परिचय	मौलिकम्	परिचयः	सरिसवपाही	1999
8.	*हरिश्चन्द्रचरित (चम्पूकाव्य)	मौलिकम्	मैथली-काव्य	दीप मधुबनी	2003
9.	मधुधारा (संस्कृत कविता)	मौलिकम्	काव्यम्	नाग प्रकाशक, दिल्ली	2004
10.	*हनुमान् पचीसी	मौलिकम्	मैथली-काव्य	दरभङ्गा	2005
11.	*निबन्धमन्दार-मंजरी (मैथिली)	स्वाचित	निबन्धम्	दीप, मधुबनी	2009
12.	*वार बाबूक गप्प (मैथिली)	मौलिकम्	हास्यकथा	दरभंगा	2014

13.	व्याकरणशास्त्रीय-द्वित्वविधिसमीक्षा	मौलिकम्	व्याकरणम्	दरभंगा	2015
14.	लघुरूपकसमुच्चयः	मौलिकम्	नाटकम्	दिल्ली	2016
15.	व्याकरणविनोदकी भाषाशास्त्रीय समीक्षा	मौलिकम्	समीक्षा	श्रीशंकरशिक्षायतन, दिल्ली	2016
16.	उदयनाचार्य – डॉ. शशिनाथ झा	स्वचरितम्		मैत्रेयी प्रकाशन, दिल्ली	2024
17.	'अपभ्रंसकाव्य में सौन्दर्य वर्णन	डॉ. शशिनाथ झा	स्वरचित	मैत्रेयी प्रकाशन, दिल्ली	2024
18.	जानकी पूजाविधि डॉ. शशिनाथ झा	स्वचित		मैत्रेयी प्रकाशन, दिल्ली	2024
(ख)	**अनुदित ग्रन्थ-**				
19.	*बालशिक्षासोपानम् (दीनबन्धु झा)	हिन्दी अनुवाद	शिक्षा	कृष्णदास अकादमी, वाराणसी	1981
20.	**रागतरङ्गिणी (लोचनकृता)	मैथिली अनुवाद	संगीत	मैथिली अकादमी, पटना	1981

21.	*प्रभावतीहरणनाटक (भानुनाथकृत)	मैथिली अनुवाद	नाटक	इसहपुर, मधुबनी	1983
22.	*वातावाणनाटकम् (मूल पं० गोविन्द झा)	मैथिली से संस्कृत अनुवाद	नाटक	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984
23.	*मिथिलापरम्परागत- नाटकसंग्रहः (16 कीर्त्तनिया नाटक 1300-1900)	मैथिली अनुवाद 1-7 भाग	नाटक	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
24.	**कीर्त्तिपताका (विद्यापतिकृता)	सं०-हिन्दी अनुवाद	काव्य	नाग प्रकाशक, दिल्ली	1993
25.	*रसिकमनोरञ्जिनी (दीनबन्धुझा)	हिन्दी अनुवाद	काव्य	नाग प्रकाशक, दिल्ली	1995
26.	*अलङ्कारसमुद्रः (इन्द्रपतिकृतः)	हिन्दी अनुवाद	साहित्य	दरभङ्गा	1995
27.	**कीर्त्तिलता (विद्यापतिकृता)	सं०हि० अनुवाद	काव्य	दरभङ्गा	1995
28.	**रूपकसमुच्चयः	हि०-मै०अनुबाद	नाटक	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1998

29.	*निरोष्ठ्यरामचरित- महाकाव्यम्	हिन्दीअनुवाद	काव्य	नाग प्रकाशक, दिल्ली	1999
30.	*राजनीतिसारः (भवनाथोपाध्यायः)	मैथिलीअनुवाद	राजनीतिः	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	2000
31.	*कामेश्वरप्रतापोदधम् (जीवनाथ झा)	हिन्दी अनुवाद	काव्य	मि.सं. शो. सं. दरभंगा	2010
32.	*अन्तिमप्रणामम् (मैथिली से संस्कृत)	अनुवाद	नाटक	संस्कृत भारती, नई दिल्ली	2011
33.	*छिवकाप्रहसनम् (मैथिली संस्कृत)	अनुवाद	नाटक	दरभंगा	2014
34.	*सांख्यकारिका (पं. दुर्गाधर झा)	अनुवाद	दर्शन	दिल्ली	2018
35.	*अलंकारशेखर (केशव मिश्र)	अनुवाद एवं सम्पादन	साहित्य	दिल्ली	2018
36.	*सिद्धांतशिखामणिः (शिवयोगी)	अनुवाद एवं सम्पादन	शैवदर्शन	वाराणसी	2018

(ग)	**सम्पादित ग्रन्थ-**				
37.	"दीनबन्धुस्मृति-ग्रन्थ	सम्पादितम्	स्मृति-ग्रन्थम्	इसहपुर, सरिसवपाही, मधुबनी	1976
38.	समासशक्ति-दीपिका (दीनबन्धु झा)	सम्पादितम्	व्याकरणम्	संस्कृति वि०वि०, दरभङ्गा	1977
39.	उपसृष्टधात्वर्थ-संग्रहः (दीनबन्धु झा)	सम्पादितम्	व्याकरणम्	संस्कृति वि०वि० दरभङ्गा	1981
40.	परमलघुमञ्जूषा (सरलाटीका)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	संस्कृति वि०वि० दरभङ्गा	
41.	आचारचिन्तामणिः (वाचस्पतितिश्रः)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1982
42.	हत्परिवर्त्तननाटकम् (पं. आनन्द झा)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभंगा	1983
43.	प्रयोगपल्लवः (म०म० भवनाथकृतः)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984

44.	प्रयोगमुखम् (धर्मकीर्तिः)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984
45.	प्रयोगदर्पणः (म० म० परमेश्वर झा)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984
46.	गूढार्थदीपिका (म०म० वामदेवः)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्र	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984
47.	व्यवहारचिन्तामणिः (वाचस्पतिमिश्रः)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1984
48.	स्मृतितत्त्वसमुच्चयः (सचलमिश्रः)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
49.	स्मृतिदीपिका (उमापतिकृता)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
50.	शुद्धिनिर्णयः (उमापतिकृता)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1985
51.	रत्नशतकम् (जीवेश्वरकृतम्)	सम्पादनम्	ज्योतिषम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1987
52.	तिथिनिर्णयः (शुभङ्करक्तः)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	1987

53.	रामजन्म (तेजनाथकृत)	सम्पादनम्	मैथिली-काव्य	पटना	1988
54.	शिक्षाप्रसूनम्	सम्पादनम्	स्मारिका	लगमा	1989
55.	दुर्गासप्तशती	सम्पादनम्	स्तोत्रम्	पटना	1992
56.	"शुद्रविवाहपद्धतिः	सम्पादनम्	कर्मकाण्डम्	पटना	1993
57.	मैथिलीकाव्यविवेक (बदरीनाथ झा)	सम्पादनम्	साहित्यम्	सरिसवपाही, मधुवनी	1994
58.	डाकवचनसंहिता	मैथिलीव्याख्या	ज्योतिषम्	राँटी (मधुबनी)	1996
59.	'रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम्)	सं०हि० व्याख्या	साहित्यम्	चौखम्बा, वाराणसी	1996
60.	राधापरिणयमहाकाव्यम् (कविशेखरबदरीनाथझाक्तम्)	सम्पादनम्	काव्यम्	नाग प्रकाशन, दिल्ली	1998
61.	वर्षकृत्यम् (रुद्रधर-जगद्धरक्तम्)	सम्पादनम्	कर्मकाण्डम्	पटना	1998
62.	'समासशक्तिदीपिका (दीनबन्धुझा)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	2000

	(डॉ० सदानन्दझा-कृत हिन्दीभाष्य)				
63.	'प्रयोगदर्पणः (परमेश्वरझा) (डॉ० सदानन्दझा-कृत हिन्दीभाष्य)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	सं०वि०वि०, दरभङ्गा	2000
64.	'याज्ञवल्क्यस्मृतिः (व्यवहाराध्यायमिताक्षरा की पं० दुर्गाधरझाकृत हिन्दीव्याख्या)	सम्पादनम्	धर्मशास्त्रम्	भारती विद्या प्रकाशन, वाराणसी,	2001
65.	'भाषावृत्तिपञ्जिका (विश्वरूपाचार्यः)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	मि०सं०शोध संस्थान, दरभङ्गा	2001
66.	डाकवचनसंहिता (सम्पूर्ण)	सम्पादनम्	ज्योतिषम्	पटना	2001
67.	न्यायप्रकाश (म. म. डॉ. गङ्गानाथ झा)	सम्पादनम्	दर्शन (हिन्दी)	रत्ना प्रकाशन, वाराणसी	2002
68.	वेदान्तदीपक (म. म. डॉ. गङ्गानाथ झा)	सम्पादनम्	दर्शन (हिन्दी)	रत्ना प्रकाशन, वाराणसी	2002

69.	'संस्कृतशिक्षकः (पं. श्यामानन्दझा)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	रत्ना प्रकाशन, वाराणसी	2002
70.	'षट्चक्रनिरूपणम् (पूर्णानन्दयतिः)	सम्पादनम्	तन्त्रम्	रत्ना प्रकाशन, वाराणसी	2002
71.	चक्रकौमुदी (बदरीनाथझा-कृत)	सम्पादनम्	तन्त्रम्	रत्ना प्रकाशन, वाराणसी	2002
72.	'दुर्गासप्तशती (गौरीनाथझाकृत व्याख्या)	सम्पादनम्	तन्त्रम्	पटना	2002
73.	वैयाकरणभूषणसारदीपिका (दीनबन्धुझाकृता)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	दरभङ्गा	2002
74.	ज्ञापकादर्शः (पं०मणिनाथझा)	सम्पादनम्	व्याकरणम्	दरभङ्गा	2002
75.	चण्डीचरित (लालदासकृत)	सम्पादनम्	मैथिली-काव्यम्	चेतनासमिति, पटना	2003
76.	मैथिली-संस्कृत शब्दकोश (कविशेखर बदरीनाथझा)	सम्पादनम्	कोश	सरिसव-पाही, मधुवनी	2004

77.	मणिमञ्जरीनाटिका (विद्यापतिकृता) (डॉ० मनोजनाथझाकृत हिन्दी व्याख्या)	सम्पादनम्	नाटकम्	कलाप्रकाशन, वाराणसी	2005
78.	मिथिलाभाषा रामायण (कवीश्वर चन्दा झा)	सम्पादनम्	मैथिली-काव्यम्	दरभङ्गा	2005
79.	दुर्गासप्तशती (मैथिली व्याख्या)	सम्पादनम्	स्तोत्रम्	पटना	2006
80.	युगान्तरनाटकम् (मतिनाथमिश्र कृत)	सम्पादनम्	नाटकम्	मधुबनी	2007
81.	रत्नकलापः (विष्णुदेवकृत)	सम्पादनम्	ज्योतिषम्	मि.शो.स., दरभंगा	2008
82.	पुरुषपरीक्षा (विद्यापतिकृत्ता)	सम्पादनम्	कथा-काव्यम्	मि.शो.स., दरभंगा	2009
83.	रुक्मिणीस्वयंवरना टीका (ब्रह्मदास-कृत)	सम्पादनम्	नाटकम्	कर्णगोष्ठी, कोलकाता	2009

84.	जल्पना (जीवनाथ झा कृत, मैथिली)	सम्पादनम्	काव्यम्	सरिसवपाही, मधुवनी	2004
85.	अमरकोषः (मुकुन्दस्त व्याख्या)	सम्पादनम्	कोषम्	मि.शो.स., दरभंगा	2010
86.	साहित्यरत्नाकर (बुद्धिनाथ झा)	सम्पादनम्	सहित्यम्	सरिसवपाही, मधुवनी	2010
87.	ध्वनिप्रतिविम्ब (बुद्धिनाथ झा)	सम्पादनम्	सहित्यम्	सरिसवपाही, मधुवनी	2010
88.	सामवत नाटक (अनुवादक माधव झा)	सम्पादनम्	नाटकम्	सरिसवपाही, मधुवनी	2010
89.	जीवनाथझाग्रन्थावली (मैथिली)	संशोधन	काव्य-नाटकम्	इसहपुर, मधुबनी	2011
90.	व्याकरणपाटलोद्यानम् (स्मारकम्)	सम्पादनम्	विभाग-परिचय	का. सिं.द.सं.वि. वि., दरभंगा	2012
91.	महाकविकालिदास विद्यावती (मैथिली)	सम्पादनम्	जीवनी	मधुरा, दीप, मधुबनी	2012

92.	ज्ञातव्यसारसमुच्चयः (संस्कृतम्)	संशोधन	धर्मशास्त्र	बिहार सं. अकादमी, पटना	2013
93.	शब्दप्रदीपः (संस्कृतम्)	सम्पादनम्	शब्दकोश:	बिहार सं. अकादमी, पटना	2013
94.	"भक्तसुदर्शननाटक (मैथिली)	सम्पादनम्		गंगौली, मध्वनी	2013
95.	गीतकाशीपति (मैथिली)	सम्पादनम्		गंगौली, मध्वनी	2013
96.	गुरुवाग्विलासः (शो.ज. स्मृति)	सम्पादनम्	स्मृतिग्रन्थ	दरभंगा	2014
97.	महनीयमणिमाला (मणिनाथझा-स्मृति)	सम्पादनम्	स्मृतिग्रन्थ	दरभंगा	2014
98.	'कविरहस्य- प.म. डॉ. गंगानाथ झा	सम्पादनम्	साहित्य	दरभंगा	2015
99.	कठोपनिषद् (संस्कृतपद्यमयौ व्याख्या)	-	उपनिषद्	दरभंगा	2016

100.	आचार्य रामचन्द्रमिश्र-रचनासंग्रहः	सम्पादनम्	साहित्य	वाराणसी	2016
101.	व्युत्पत्तिवाद-शक्तिवादविवृतिः मम विश्वनाथ झा	-	न्याय	दरभंगा	2017
102.	मैथिलकवीनां लघुकाव्यसंग्रहः	-	काव्य	दरभंगा	2017
103.	महावाक्यरत्नावलिः	-	उपनिषद्	दरभंगा	2017
104.	स्फोटविमर्शः (संगोष्ठीस्मारिका)	सम्पादनम्	व्याकरण	दरभंगा	2017
105.	वैद्यनाथशतकम् (पं. राजेन्द्र झा)	सम्पादनम्	काव्य	दरभंगा	2017
106.	अमृतभावप्रवाहः (पं. अमृतनाथ मिश्र)	सम्पादनम्	काव्य	दरभंगा	2018
107.	दुर्गापूजापद्धति - पं. ताराचरण झा - सम्पादन - सं. विश्वविद्यालय, दरभंगा				2018
108.	'साहित्यमीमांसा- कविशेखर बदरीनाथ झा - हिन्दी व्याख्या - सरिसव				2018

109.	"मिथिलामे दू गोट वाचस्पति (मैथिली) - डॉ. सुरेश्वर झा - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2019
110.	गुणेश्वरचरितचम्पूः - कविशेखर बदरीनाथ झा - हिन्दी व्याख्या - नाग प्रकाशन, दिल्ली	2021
111.	विद्याकरसहस्रकम् विद्याकर मिश्र सम्पादन नाग प्रकाशन, दिल्ली	2021
112.	वनदुर्गापटलम् – सम्पादन - दीप (मधुबनी)	2021
113.	"खण्डवला राजवंश (मैथिली) - मुकुन्द झा बख्शी – सम्पादन - ई-समाद, दरभंगा	2021
114.	चन्द्रसंस्कृतरचनावली - चन्दा झा - संशोधन - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2021
115.	प्रबोधकादम्बरी - म.म. गोकुलनाथ - संशोधन संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2021
116.	'महाभाष्यमन्थनी भाग- 1 - पं. सत्यव्रतशर्मा – सम्पादन - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2021
117.	'महाभाष्यमन्थनी भाग-2 - पं. सत्यव्रतशर्मा – सम्पादन - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2023
118.	विभिन्न दर्शनेषु शब्दस्वरूपविमर्शः - डॉ. रामसेवक झा - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2023

119.	'मिथिलामाहात्म्यम् (तन्त्रोकाम्) - लालदासकृत हिन्दी टीका सहित - संस्कृत विश्वविद्यालय, रभंगा	2023
120.	विदेश्वर महादेव पं. सीतानाथ झा सम्पादन दोप (मधुबनी)	2023
121.	मैथिलीकवीनां लघुकाव्य संग्रहः भाग-2 – सम्पादन - संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभंगा	2023
122.	"कृष्णजन्म (मैथिली) – मनबोध - व्याख्या सहित सम्पादन - मैत्रेयी प्रकाशन, दिल्ली	2024
123.	'वीरांगना - मैथिली अनुवादक - गोविन्द झा - सम्पादन सिद्धिरस्तु, दिल्ली	2024

पुरस्कारः

	सम्मानम्	**संस्था**
1.	'सम्मानपत्रम् ।	संस्कृत साहित्यपरिषद्, देवधरः, 1999 ई.
2.	'मिथिलाविभूति' उपाधि	विद्यापति सेवा संस्थानम् दरभंगा, 2007 ई.

3.	'भाषासम्मानम्"	साहित्य अकादमी नई दिल्ली 2007
4.	"साहित्यिकीसम्मानम्"	साहित्यिकी, सरिसवपाही मधुवनी -2009
5.	‘‘तन्त्रनाथ झा" जन्मशती सम्मानम्	साक्षर, दरभङ्गा 2009
6.	‘‘सुमन स्मृति सम्मानम्"	सुमन स्मृति समिति, दरभङ्गा-2010
7.	"विद्यासागर" उपाधि'	मन्दाकिनी संस्कृत परिषद् दिल्ली 2015
8.	"अमृतसम्मानम्	बनौली, नेपाल 2016
9.	शैव भारती पुरस्कारः	जंगमवाड़ी मठ, वाराणसी 2018
10.	मिथिलारत्नम्	अन्ताराष्ट्रिय मैथिली सम्मेलनम् अयोध्या 2021

3. प्रो. शिवकान्त झा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य नाम	-	प्रो. शिवकान्त झा ।[133]
2.	पितुर्नाम	-	स्व० भोलानाथ झा ।
3.	मातुर्नाम	-	स्व. बाबू दाई देवी ।
4.	जन्मदिनांकः		10/04/1959
5.	जन्मस्थानम्	-	ग्रामः पत्रालपुश्च - गोनौली,. मण्डलम्- मधुबनी, बिहारः ।
6.	पत्नीर्नाम	-	श्रीमती सरिता झा ।
7.	संततिनाम	-	वासुदेव झा, शितांशु झा ।
8.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	A-278, छत्रशालनगर, (जयपुरम्)
9.	चलदूरवाणीसंख्या	-	8952884643

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. स.		**वर्षम्**	**विषयः**	**संस्था**
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1975	नव्यव्याकरणम्,	उत्तरमध्यमाबिहार बोर्ड।

[133] प्रो. शिवकान्त झा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1977,	”	”
3.	शास्त्री	1980	”	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् नई दिल्ली।
4.	आचार्यः	1982,	”	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् नई दिल्ली
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D)	1986	पाणिनीयव्याकरणे स्त्रीप्रत्ययानामध्ययनम्	

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	**अवधिः**	**पदनाम**	**नियोक्त्री संस्था**
1.	1987	सहायकाचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जम्मूपरिसरः)
2.	-	कनिष्ठाचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जयपुरपरिसरः)
3.	-	उपाचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जयपुरपरिसरः)
4.	2012-13	आचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जयपुरपरिसरः)
5.	2018	वरिष्ठाचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जयपुरपरिसरः)

6 .	2016-19	व्याकरणविद्याशाखा विभागाध्यक्षः।	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (जयपुरपरिसरः)

संपादितपुस्तकानि

	ग्रन्थः	**प्रकाशकः**
1.	पाणिनीयव्याकरणे स्त्रीप्रत्ययानामध्ययनम्	हंसा प्रकाशनम् (जयपुरम्)
2.	स्फोटतत्त्वमीमांसा	हंसा प्रकाशनम् (जयपुरम्)
3.	व्याकरणतत्त्वादर्शः	हंसा प्रकाशनम् (जयपुरम्)
4.	व्याकरणविषयको विविधनिबन्ध, शोधपत्राणि च।	हंसा प्रकाशनम् (जयपुरम्)
5.	पाणिनिसूत्रार्थतत्त्वालोक:	हंसा प्रकाशनम् (जयपुरम्)

पाणिनिसूत्रार्थतत्त्वथालोकश्च वैशिष्ट्यम्

पुस्तकपरिचयम्

व्याकरणं नामअर्थविशेषमाश्रित्य - स्वरप्रकृतिप्रत्ययार्थादीन् विशेषेण-संस्कारविशेषेण आसमन्तात् वैदिकान् लौकिकांश्च शब्दान् करोतीति तथाभूतः पाणिन्यादिमहर्षिप्रणीतो ग्रन्थसमूहः । तच्च लक्ष्यलक्षणसमन्वितमिति भगवता पतञ्जलिना प्रतिपादितं लक्षणरुपं सूत्रं सूत्रात्मकमस्तीति जानन्त्येव विद्वांसः । तच्च सूत्रं किमाकारकं कतिविधञ्च तदिति विषये सन्ति बहवः पक्षा विचाराश्च । अल्पीयसि काले तेषां समेषामध्यनमशक्यमेवेति विचार्य स्थालीपुलाकन्यायेन सर्वविधविचार-विषयानङ्गीकृत्य पाणिनिसूत्रार्थतत्त्वालोक इति नामको ग्रन्थो मया विरचितः।

ग्रन्थेऽस्मिन् सूत्रतत्त्वविषयकः सर्वशास्त्रप्रथिताः सिद्धान्ताः षड्विध-सूत्रलक्षणपुरस्परं सोदाहरणं तद्भेदाश्च प्रतिपादिताः सन्ति। मन्ये नूनमेवायं ग्रन्थोः विदुषां तोषाय प्रमोदाय च स्यादिति ।

4. प्रो. दयानाथ झा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य	-	प्रो० दयानाथ झा[134]
2.	पितुर्नाम	-	स्व. वैदिक रमानाथ झा
3.	मातुर्नाम	-	स्व. - तारा देवी
4.	जन्मदिनांकः	-	01-02-1964 ई.
5.	जन्मस्थानम्	-	ग्रा. पत्रा- माऊँवे हट (भैरवस्थान) माया-पुतई जि० - दरभङ्गा (बिहारः)
6.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	श्यामा-सदन, रो० नं.-07 लक्ष्मीसागरः, दरभङ्गा बिहारः ।
7.	चलदूरवाणीसंख्या	-	9708944841

[134] प्रो० दयानाथ झा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. स.	कक्षा	विषयः	संस्था
1.	शास्त्री	नव्यव्याकरणम्	कामेश्वरसिंहदरभङ्गा संस्कृतविश्वविद्यालयः (बिहारः)
2.	आचार्यः	व्याकरणाचार्यः साहित्याचार्यः	कामेश्वरसिंहदरभङ्गा संस्कृतविश्वविद्यालयः (बिहारः)
3.	विद्यावारिधिः (Ph.D)..	-	का.सि.द. सं०. वि. बिहारः।

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	1/3/1987 तः 27/10/2009 पर्यन्तम्	व्याख्याता नव्यव्याकरणम्	सं. वि. संस्कृत महाविद्यालय शोकहरा, बरौनी, वेगुसरायः
2.	1-3-1987 तः अद्यतन अद्यतन	सहाचार्य, आचार्यः प्राचार्यः	कामेश्वरसिंहदरभङ्गासंस्कृत विश्वविद्यालयः बिहारः

संपादितपुस्तकानि

1. प्रश्नोत्तरसंग्रहः
2. गणदेवता (सङ्क्षिप्त-संस्कृतानुवादः)
3. शक्तिवाद - समीक्षणम्
4. प्रौढमनोरमा (अच्सन्धिः प्रकृतिभावश्च)
5. संस्कृत-व्याकरण-चन्द्रिका ।
6. महाभाष्यमन्थनी (प्रथमोभागः)
7. सचित्र विद्वत्परिचयः

पुरस्कारः

	सम्मानम्	**संस्था**
1.	विभूति सम्मान पत्रम्	चाणक्य विद्यापति सोसाइटी (मुजफ्फरपुरः)
2.	सनातन गौरव सम्मानम्	सनातन महाकुम्भ धर्मसंसद ।

5. प्रो. श्रीधरमिश्रः

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य नाम	-	प्रो० श्रीधर मिश्रः[135]
2.	पितुर्नाम	-	पं. रामेश्वर मिश्रः
3.	मातुर्नाम	-	श्रीमती फूल देवी
4.	जन्मदिनांकः	-	12/12/1964
5.	जन्मस्थानम्	-	ग्रामः - पोस्ट - जयदेव पट्टी, जिला-दरभङ्गा बिहारः !
6.	पत्नीर्नाम	-	श्रीमती दुर्गा देवी
7.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	A-4 छत्रशालनगरं प्रगतिमार्गं मालवीयनगरम्
8.	चलदूरवाणीसंख्या	-	9214-664411

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. सं.	कक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था
1.	मध्यमा (दशमी	1979	नव्यव्याकरणम्	कामेश्वरसिंहदर-भङ्गा

[135] प्रो० श्रीधर मिश्रः महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

	कक्षा)			विश्वविद्यालयः, बिहारः
2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1980	”	”
3.	शास्त्री	1983	”	सम्पूर्णानन्द संस्कृतविश्व विद्यालयः वाराणसी ।
4.	शिक्षा-शास्त्री	1985		श्रीलालबहादुरशास्त्री संस्कृत विश्वविद्यालयः नई दिल्ली।
5.	आचार्यः	1987	नव्यव्याकरणम् ।	”
6.	विद्या-वारिधिः (Ph.D).	1992	अजन्तलिङ्गत्रयस्यतत्त्वबोधिनी लघुशब्देन्दुशेखरयोः तुलनात्मकमध्ययनम्।	श्री. लाल बहा. शा. सं. वि. दिल्ली
7.	विद्या-वाचस्पतिः (D. Lit)	2003	परमलघुमञ्जुषाशब्दशक्तिप्रकाशिका ग्रन्थयोः तुलनात्मक-मध्ययनम्	का०सि०द० सं. वि. बिहारः ।

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	1988 तः 1994 पर्यन्तम्	वरिष्ठाध्यापकः	राजस्थानलोकसेवाआयोगः
2.	1994 तः 2006 पर्यन्तम्	रिडर प्रवाचकः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थान जयपुरम्
3.	2006 तः 2009 पर्यन्तम्	सह आचार्यः	”
4.	2009 तः 2019 2019 तः निरन्तरः।	आचार्यः वरिष्ठाचार्यः	”

संपादितपुस्तकानि

क्र.सं.	ग्रन्थः	प्रकाशकः
1.	तत्त्वबोधिनीलघुशब्देन्दुशेखरयोः तुलनात्मकमध्ययनम्।	आयुर्वेद-हिन्दी संस्कृत-ग्रन्थालयः जयपुरम्
2.	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (बालमनोरमा- श्रीधरी हिन्दी व्याख्या सहितः)।	आ. हि. सं. ग्रन्थालयः जयपुरम्
3.	संस्कृतसाहित्येजलविज्ञानम्	
4.	परमलघुमञ्जुषाशब्दशक्तिप्रकाशिकाग्रन्थयोः तुलनात्मकमध्ययनम्	
5.	व्याकरणतत्वविमर्शः	

संपादित- पत्रिका

क्र.सं.	पत्रिका	पत्रिकाविवरणम्
1.	काश्मीरशैवदर्शनम्	शोधपत्रिका
2.	शिक्षामृतम्	शोधपत्रिका
3.	श्री वैष्णवी	”

पुरस्कारः

1. आचार्यशङ्करपुरस्कारः
2. महर्षिव्यास पुरस्कारः
3. व्याकरणशास्त्रार्थपुरस्कारः।

6. प्रो. बोधकुमार झा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1. व्याकरणाचार्यस्य नाम - प्रो. बोधकुमार झा[136]
2. पितुर्नाम - स्व. रामकृपालु झा
3. जन्मदिनांकः - 18/08/1968
4. जन्मस्थानम् - ग्राम - बैलोन, पत्रा. - नवादा, बाया-बहेडा, जिला-दरभङ्गा (बिहार:)
5. चलदूरवाणीसंख्या - 7666032480

---

[136] प्रो. बोधकुमार झा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र.सं.	कक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था	प्रतिशतम्
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1984	समेकितः	बिहारसंस्कृतबोर्ड पटना	64.11
2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1986	नव्यव्याकरणम्	का.सि.द.	67.62
3.	शास्त्री	1989	”	”	76.33
4.	आचार्यः	1991	”	”	69
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D).	1995	शीर्षक – परिभाषेन्दु-शेखरस्य विजयाभूति – व्याख्ययोस्तुलनात्मकमध्ययनम् ।		

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	13/09/93 14/08/97 पर्यन्तम्	व्याख्याता	वनस्थली विद्यापीठ मानित विश्वविद्यालयः

2.	16/08/97 तः 19/06/2005 पर्यन्तम्	वरिष्ठव्याख्याता	राष्ट्रिय संस्कृतसंस्थानम् नईदिल्ली
3.	20/06/2005 तः 19/06/2008 पर्यन्तम्	उपाचार्य :	”
4.	20/6/2008 तः 19/06/2011 पर्यन्तम्	सहाचार्यः	”
5.	20/6/2011 तः निरन्तरम्	आचार्यः	”

6. प्रकाशित मौलिक पुस्तकानि

क्र.सं.	ग्रन्थ	ग्रन्थविवरणम्	वर्षम्	ISBN No.
1.	षोडश संस्कारः एक वैज्ञानिक विवेचना	अनुगम ग्रन्थः	1997	81-861-20-35-1
2.	ब्राह्मणविज्ञानसङ्ग्रहः	सन्दर्भ ग्रन्थः	1997	81-85234-50-7
3.	अद्भुतधातुरूपावलिः	रचनात्मक ग्रन्थः	2000	81-86120-69-6
4.	मध्यसिद्धान्तकौमुदी (प्रकरणचतुष्टयम्)	टीका ग्रन्थः	2002	81-86120-9-X

5.	परिभाषेन्दुशेखरस्य विजयाभूति-व्याख्यायोस्तुलनात्म-कमध्ययनम्	शोध ग्रन्थः	2007	978-81-88257-24-9
6.	वैयाकरणसिद्धान्तदिग्दर्शनम्	अनुगम ग्रन्थः	2007	978-81-89228-23-1
7.	वैयाकरणभूषणसारः	प्रश्नोत्तरी	2008	-
8.	व्युत्पत्तिवादः (अभेदान्वयपर्य्यन्तः)	प्रश्नोत्तरी	2008	-
9.	वाक्यपदीयम् (ब्रह्मकाण्डम्)	प्रश्नोत्तरी	2008	-
10.	परिभाषेन्दुशेखरः	प्रश्नोत्तरी	2008	-
11.	परमलघुमञ्जूषा	प्रश्नोत्तरी	2008	-
12.	समासस्तुदव्ययीभावश्च	विश्लेषण ग्रन्थः	2011	978-93-80651-28-6
13.	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी, पाठ-5 (मुक्तस्वाध्यायपीठम्, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान)	पाठ्य ग्रन्थः	2013	978-93-82091-24-0

14.	परमलघुमञ्जूषा (टीकात्रयोपेता) सङ्गीता संस्कृत-हिन्दी व्याख्या, परितोषिणी व्याख्या च	पाठ्य ग्रन्थः पृ. 816	2018	978-93-81954-90-4

(7) सम्पादित पुस्तकानि

क्र.सं.	**ग्रन्थः**	**ग्रन्थविवरणम्**	**वर्षम्**	**प्रकाशकः**
15.	संस्कृतज्ञानम्, (1-5 भाग)	पाठ्यपुस्तकम्	2009	महर्षि विद्यामन्दिरम् भोपाल।
16.	पातञ्जलमहाभाष्यम्, (1-5 भाग)	पाठ्यपुस्तक, मुक्त स्वाध्याय पीठम्	2010	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, नई दिल्ली।
17.	परिभाषेन्दुशेखरः (1-7 भाग)	पाठ्यपुस्तक, मुक्त स्वाध्याय पीठम्	2010	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, नई दिल्ली।
18.	अतिदेशसूत्रव्याख्यानम् ISBN 978-923834-0-8	समीक्षाग्रन्थः	2011	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, मानित-विश्वविद्यालय, क.जे. संस्कृतविद्यापीठ, सोमैया मुम्बई।

(8) पाठ्यग्रन्थ सहलेखनम्

क्र.सं.	पाठ्यग्रन्थः	प्रकाशकः
19.	संस्कृतस्वाध्यायः (द्वितीयदीक्षा), व्यवहारप्रदीपः (1-3 भाग)	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, नई दिल्ली, 2004 (बेंगलुरु)

(9) सम्पादित पत्रिका

क्र.सं.	पत्रिका	ISSN NO.	पत्रिका विवरण	वर्षम्	प्रकाशक
1.	श्रीवैष्णवी	-	वार्षिकी	2001-2002	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, जम्मू परिसरः।
2.	श्रीवैष्णवी		वार्षिकी	2004-2005	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, जम्मू परिसरः
3.	राष्ट्री		वार्षिकी	2005-2006	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, भोपाल परिसरः
4.	आर्या		त्रैमासिकी	2007 सि.	मध्यप्रदेश संस्कृत बोर्ड, भोपाल।

5.	आर्या		त्रैमासिकी	2008 जन	मध्यप्रदेश संस्कृत बोर्ड, भोपाल।
6.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2011	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, मुम्बई परिसरः
7.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2012	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, मुम्बई परिसरः
8.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2013	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, मुम्बई परिसरः
9.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय मासिकी	2014	दरभङ्गा, लहेरियासराय।
10.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय त्रैमासिकी	2014	दरभङ्गा, लहेरियासराय।
11.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय त्रैमासिकी	2014	दरभङ्गा, लहेरियासराय।

12.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2015	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, मुम्बई परिसरः।
13.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय त्रैमासिकी	2015	दरभङ्गा, लहेरियासराय।
14.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय त्रैमासिकी	2015	दरभङ्गा, लहेरियासराय।
15.	वेदज्योतिष्मती	2349-310	अन्ताराष्ट्रिय त्रैमासिकी	2015	दरभङ्गा, लहेरियासराय।
16.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2016	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं, मुम्बई परिसरः।
17.	शाब्दी		वार्षिकी	2016	व्याकरणविभाग, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, मुम्बई परिसरः।
18.	वाग्वै ब्रह्म	2457-0729	वार्षिकी	2017	व्याकरणविभाग, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, मुम्बई परिसरः ।

19.	वाग्वै ब्रह्म	2457-0729	वार्षिकी	2018	व्याकरणविभाग, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, मुम्बई परिसरः ।
20.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2018	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, मुम्बई परिसरः।
21.	विद्यारश्मिः	2277-6443	वार्षिकी	2022-23	केन्द्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय, मुम्बई परिसरः।
22.	वाग्वै ब्रह्म व्याकरणविभागः केन्द्रीय	2457-0729	वार्षिकी	2022-23	संस्कृत विश्वविद्यालयः मुम्बई परिसरः।

पुरस्कारः

क्र.	**परीक्षा प्रतिस्पर्धा**	**स्थानम्**	**वर्षम्**
1.	सिद्धान्तकौमुदीशलाकापरीक्षा	संस्कृत विश्वविद्यालयः दरभङ्गा	1989
2.	संस्कृतवादविवादप्रतियोगिता	कालिदाससंस्कृत अकादमी, उज्जैन	1991

3.	अखिलभारतीयसंस्कृतवाक्प्रतिस्पर्धा	मानवसंसाधनविकासमन्त्रालय, भारत सरकारः	1990 - 1993
4.	संस्कृतभाषणप्रतियोगिता	संस्कृतविश्वविद्यालयः दरभङ्गा	1991
5.	अखिलभारतीयसंस्कृतनिबन्धप्रतियोगिता	संस्कृतकल्याणपरिषद, भोपाल	29-03-2007

7. प्रो० विनोद कुमार झा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1. व्याकरणाचार्यस्य नाम - प्रो० विनोद कुमार झा[137]
2. पितुर्नाम - श्री प्रेम मुन्दर झा
3. जन्मदिनांक: - 15/06/1973
4. वर्तमाननिवासस्थानम् - आदित्य उद्यानम्, वेरावलं, जनपद-गिर- सोमनाथः ।
5. चलदूरवाणीसंख्या - 8320072271

[137] प्रो० विनोद कुमार झा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र.स.		वर्षम्	विषयः	संस्था
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1987,	नव्यव्याकरणम्	सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः वाराणसी
2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1989,	नव्यव्याकरणम्,	”
3.	शास्त्री	1992	नव्यव्याकरणम्,	”
4.	शिक्षाशास्त्री	1997,	संस्कृतम्	”
5.	आचार्यः	1994,	नव्यव्याकरणम्,	”
6.	विद्यावारिधिः (Ph.D).	1999	पञ्चसन्ध्यन्तशेखरकारोपज्ञ विचाराणां पर्यालोचनम्।	सम्पूर्णानन्दसंस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी।

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	13/7/1998 तः 30/09/2011 पर्यन्तम्	सहायकाचार्यः	वनस्थली विद्यापीठम्

2.	1/10/2011 तः 2/3/2014 पर्यन्तम्।	आचार्यः	वनस्थलीविद्यापीठः
3.	5/3/2014 तः अद्यावधिः	आचार्यः	श्री सोमनाथसंस्कृत विश्वविद्यालयः वेरावल गुजरात।

संपादितपुस्तकानि

क्र.सं.	**ग्रन्थः**	**प्रकाशकः**
1.	नागेशभट्टस्यमौलिक विचाराः।	नारायणप्रकाशनम् (जयपुरम्)
2.	लघुसिद्धान्तकौमुदी गीतावृत्तिव्याख्या सहित। (भाग-प्रक्रिया)	कल्पना प्रकाशनम् (दिल्ली)
3.	लघुसिद्धान्तकौमुदी गीतावृत्तिव्याख्या सहित। (भाग-सन्धि)	निर्मल प्रकाशनम्
4.	लघुसिद्धान्तकौमुदी गीतावृत्तिव्याख्या सहित। (स्त्रीप्रत्ययभाग)	कल्पना प्रकाशनम्

8. डॉ. दयाराम दासः

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1. व्याकरणाचार्यस्य नाम - डॉ. दयाराम दासः[138]
2. पितुर्नाम - श्री नृत्यगोपाल दासः
3. मातुर्नाम - श्रीमती जानकी देवी
4. जन्मदिनांकः - 20/08/1974
5. जन्मस्थानम् - अयोध्या
6. वर्तमाननिवासस्थानम् – हरवंशपुरा, जयपुरम्
7. चलदूरवाणीसंख्या - 9928295878

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र.सं.	कक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1999	नव्यव्याकरणम्	सं. सं. वि. वाराणसी
2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	2001	नव्यव्याकरणम्	संम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः, वाराणसी

[138] डॉ. दयाराम दासः महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

3.	शास्त्री	2004	”	
4.	आचार्यः	2006	”	
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D).. संस्कृत	2012	”	जगद्गुरुरामानन्दाचार्य विश्वविद्यालयः, जयपुरम्
6.	विद्यावारिधिः (Ph.D)		”	राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानं जयपुर परिसरः

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	21/03/2012 तः निरन्तरः	सहायकाचार्यः	जगद्गुरुरामानन्दाचार्यः, जयपुरम्

संपादितपुस्तकानि

	ग्रन्थः	वर्षम्	प्रकाशकः
1.	सुगमसंस्कृतव्याकरणप्रवेशिका	2009	ब्रह्मपीठधाम शाहपुरा जयपुरम्

2.	संस्कृतवक्तव्यम्	2012	हंसाप्रकाशनम् जयपुरम्
3.	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी बालमनोरमा विमर्शः		”

9. प्रो० विष्णुकान्त पाण्डेयः

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1. व्याकरणाचार्यस्य नाम - प्रो० विष्णुकान्त पाण्डेयः[139]
2. पितुर्नाम - श्री चन्द्रकान्तपाण्डेयः
3. मातुर्नाम - स्व. निर्मला देवी
4. जन्मदिनांकः - 01-06-1977
5. जन्मस्थानम् - ग्रा.पो.-बबुरा (छानबे) मीरजापुर उत्तरप्रदेश,
6. पत्नीर्नाम - श्रीमती रंजना पाण्डेयः
7. वर्तमाननिवासस्थानम् - प्लाट न. 80 गणेश-विहार : गोपालपुरा बाईपास जयपुरम्।
8. चलदूरवाणीसंख्या - 8560021688

---

[139] प्रो० विष्णुकान्त पाण्डेयः महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. सं.	परीक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था श्रेणी	प्रतिशतम्
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1991	नव्यव्याकरणम्	स.स. वि. वाराणसी	43.4%
2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1993	नव्यव्याकरणम्	"	58.8%
3.	शास्त्री	1996	नव्यव्याकरणम्	"	59%
4.	आचार्यः	1998	नव्यव्याकरणम्	"	89.8%
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D)..	2002	वैभाकरणभूषणसारानुगत दार्शनिकतत्त्वानुशीलनम्		

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	अवधिः	पदनाम	नियोक्त्री संस्था
1.	2-12-1999 तः 23-08-2005 पर्यन्तम्	व्याख्याता	श्रीसीताराम वैदिकादर्शसंस्कृत महाविद्यालयः (कोलकाता)
2.	24-6-2005 तः 15-8-2011	सहायक आचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् जयपुर परिसरः।

3.	16-8-2011 तः 15-8-2014	सहाचार्यः	"
4.	16-8-2014 निरन्तरः	आचार्यः	"

सम्पादितपुस्तकपत्रिकाश्च

संस्कृतिशोधसन्देशः (त्रैमासिकशोधपत्रिका)	प्रधानसम्पादक: 2015 निरन्तर 1×4=4 प्रतिवर्षम्	ISSN-No. 239-4-10224-1022	प्रकाशक:- श्रीमतीमोहरीदेवी तापडिया शोधसंस्थानम् जसवन्तगढम् राजस्थानम्
जयन्ती (त्रयोदशं पुष्पम्)	सम्पादकः (2016 वर्षम्)	Issn-no.2248-9495	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने- केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
जयन्ती (चतुर्दशं पुष्पम्)	सम्पादकः (2017 वर्षम)	Issn-no.2248-9495	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः

			) जयपुरपरिसरः वर्तमाने- केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
व्याकृतिः व्याकरण-विभागीयपत्रिका	सहसंपादकः		राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने- केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
महाभाष्यस्य प्रथमद्वितीयाध्याय-स्थसिद्धान्तविमर्शः (व्याकरणविभागीयग्रन्थः)	सहसम्पादकः 2019-20	lsbn no.978-93-84708-04-7	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने- केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
वैयाकरणभूषणसार तत्त्वमीमांसा	सम्पादकः	वैयाकरणभूषण सार तत्त्वमीमांसा	प्रतिभाप्रकाशकः दिल्ली
लघुशब्देन्दुशेखरकारक प्रकरणम्	सम्पादकः	लघुशब्देन्दुशेखर कारकप्रकरणम्	मुक्तस्वाध्यायपीठम्

1. शोधपत्राणि

शब्दस्य प्रातिपदि-कार्थत्वविमर्श:	2015-16	व्याकृतिः व्याकरण-विभागीयपत्रिका	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्या लयः जयपुरपरिसरः
वेदस्य प्रतिपाद्यम्	2015-16	श्रुतिसुधा वेदविभागीयपत्रिका	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्या लयः जयपुरपरिसरः
समासग्रहणस्य-नियमार्थत्वविमर्श:	2015-16 issn-no.2394-1022	संस्कृतिशोधसन्देशः (त्रैमासिकशोधपत्रि का)	प्रकाशकः श्रीमतीमोहरीदेवी तापडिया शोधसंस्थानम् जसवन्तगढम् राजस्थानम्
शक्तिग्राहकोपायाः	2016	श्रावणी	निदेशालयः संस्कृतशिक्षा राजस्थानम्
लक्षणावृत्तेरन्यथा सिद्धिः	2017 issn-no.-2248-9495	जयन्ती (चतुर्दशं पुष्पम्)	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्या लयः जयपुरपरिसरः

धातोः किम्? हाहान् इति दीक्षितमतस्य नागेशदृष्ट्या समीक्षणम्	2018 issn-n0.2248-9495	जयन्ती (पञ्चदशं पुष्पम्)	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
'कृन्मेजन्तः' इति सूत्रविमर्शः	2019 isbn-no-978-93-84708-04-7	व्याकरणविभागीयग्रन्थः	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
व्यापारस्य धात्वर्थत्वे प्रमाणम्	2019-20 lssn-no-2248-9495	जयन्ती षोडशं पुष्पम्	राष्ट्रियसंस्कृत संस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः) जयपुरपरिसरः वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः
कतिपयपाणिनीयसूत्र- स्थपदानाम् विवक्षि-तत्त्वाविवक्षि-तत्त्वत्विमर्शः	2015-16 issn-no-2394-1022	संस्कृतिशोधसन्देशः (त्रैमासिकशोधपत्रिका)	प्रकाशकः- श्रीमतीमोहरीदेवी तापडिया शोधसंस्थानम् जसवन्तगढम् राजस्थानम्

लघुशब्देन्दुशेखरः (कर्मकरण-संप्रदानकारकाणि) 5 पाठ	Isbn-978-93-82091-42-42015-16	मुक्तस्वाध्यायपीठम् आचार्य द्वितीय वर्ष व द्वितीय पत्र मे पाच पाठ प्रकाशित	मुक्तस्वाध्यायपीठम् राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम् (मानित विश्वविद्यालयः) नव देहली वर्तमाने-केन्द्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालयः जयपुरपरिसरः

पुरस्कारः

1.	महर्षिबादरायणपुरस्कार:	राष्ट्रपति महोदयेन
2.	केन्द्रियविश्वविद्यालयशिक्षाभूषणम्	कुलपतिमहोदयेन प्रदत्तम्
3.	पण्डितराजः उपाधिः	पाणिनीय शोध संस्थानम् (छतरपुरम्)

10. प्रो. ब्रजभूषण ओझा

व्यक्तित्वम् (जीवनपरिचयः)

1.	व्याकरणाचार्यस्य नाम	-	प्रो. ब्रजभूषण ओझा[140]
2.	पितुर्नाम	-	श्री रामेश्वर ओझा
3.	मातुर्नाम	-	श्रीमती शान्ति देवी
4.	जन्मदिनांकः	-	03/02/1978
5.	जन्मस्थानम्	-	ग्रामः-सिसई, जनपदः – गोपालगंजः बिहार:
8.	वर्तमाननिवासस्थानम्	-	व्याकरणविभागः, सं. सं.वि. वाराणसी उत्तरप्रदेश:
9.	चलदूरवाणीसंख्या	-	9479584256

शिक्षा (उत्तीर्णपरीक्षाविवरणम्)

क्र. स.	कक्षा	वर्षम्	विषयः	संस्था
1.	मध्यमा (दशमी कक्षा)	1993	नव्यव्याकरणम्	सम्पूर्णानन्दसंस्कृत-विश्वविद्यालयः वाराणसी।

[140] प्रो. ब्रजभूषण ओझा महोदयस्य साक्षाद्दर्शनमाशीर्वादञ्च प्राप्य मुखारविन्देन विश्रुत्य लिखितम्।

2.	उपशास्त्री (द्वादशी कक्षा)	1995	”	”
3.	शास्त्री	1998	”	”
4.	आचार्यः	2000	”	”
5.	विद्यावारिधिः (Ph.D)	2007		
6.	विद्यावाचस्पतिः (D. Lit)..	“दर्शनान्तरमता-लोचनपूर्वकं शब्द-शास्त्रानुगतविभक्त्यर्थानुशीलनम्"।		

अध्यापनानुभवः

क्र.सं.	**अवधिः**	**पदनाम**	**नियोक्त्री संस्था**
1.	23/3/2003 तः 31/05/2003 पर्यन्तम्	अतिथि अध्यापकः।	सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः वाराणसी। (उत्तरप्रदेशः)
2.	24/07/2003 17/06/2005 पर्यन्तम्	व्याख्याता संस्कृत	केन्द्रिय सांस्कृतिकसंस्थानम् (अरुणाचलप्रदेशः)
3.	20/6/05 तः 25/8/2017	सहायकाचार्यः एवं सहाचार्यः	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्

4.	26/8/2017 तः 2/03/2020 पर्यन्तम्	सहाचार्यः	बनारसहिन्दूविश्वविद्यालयः (वाराणसी) उत्तरप्रदेशः

संपादितपुस्तकानि

	ग्रन्थः	**प्रकाशकः**
1.	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (स्त्री प्रत्ययप्रकरणम्)	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (नई दिल्ली)
2.	वैयाकरण सिद्धान्तकौमुदी (कारकप्रकरणम्)	”
3.	शिक्षणप्रशिक्षणं सन्दर्शिका	”
4.	शब्दशास्त्रीयनिबन्धमणिमाला।	प्रभाकरप्रकाशनम् (नई दिल्ली)।
5.	वैयाकरणभूषणतत्त्वमीमांसा (व्याकरणदर्शनांशमाश्रित्य)	ज्ञान भारती पब्लिकेशन्स

संपादित- पत्रिका

	पत्रिका	**वर्षम्**	**प्रकाशकः**
1.	राष्ट्री	2007	रा. सं. सं. भोपालपरिसरः भोपालः

2.	राष्ट्री	2008	”
3.	राष्ट्री	2011	”
4.	राष्ट्री	2014	”
5.	राष्ट्री	2015	”
6.	शास्त्रमीमांसा	2016	”
7.	व्याकरणमीमांसा	2016	”
8.	पौष्पी नव्यसिद्धान्तकौमुदी		प्रतिभाप्रकाशनम् (दिल्ली)
9.	पदगंगा	2017	रा.सं. स. वेदव्यासपरिसरः (हिमाचलप्रदेशः)
10.	शोधसारांशविवरणिका	2017	व्याकरणविभागः। (S.V.D.V.B.H.U.)
11.	सर्वशास्त्रोपकारकं पाणिनीयशास्त्रम्	2019	
12.	वाग्भोगवैभवम्	2020	काशी ग्राफिक्स वाराणसी।

पुरस्कारः

	नाम	संस्था
1.	महर्षि बादरायणव्यासम्मानम्।	राष्ट्रपति, भारत सर्वकारः।
2.	श्री मरकतवल्लीसम्भावनापुरस्कारः	अखिलभारतीयप्राच्य विद्यासम्मेलनम्।
3.	शास्त्रकलानिधिः	श्री सद्गुरुवासुदेवान्त सरस्वती तथा श्रीबाबामहाराज समाधिमन्दिरम् पुणे।
4.	संस्कृतभूषणम्	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (भोपालपरिसरः)
5.	वैभाकरणभूषणम्	आर्ष गुरुकुलमहाविद्यालय: नर्मदापुरम् होशंगाबाद (म. प्र.)
6.	अभिनवपतञ्जलिः	वाराणस्याः ध्वनिः, राष्ट्रिय हिन्दी चैनल
7.	राष्ट्रीयगौरवरत्नसम्मानम्	वाराणस्याः ध्वनिः, राष्ट्रिय हिन्दी चैनल
8.	काशीविद्वद्भूषणम्	बी. ए. पी. एस. स्वामी नारायण शोध संस्थानम्

		अक्षरधाम (नई दिल्ली)
9.	शास्त्रकलानिधिः	राज्यपालमहोदयः (म०प्र०)
10.	राष्ट्रगौरवः	वाग्योगचेतनापीठम्, वाराणसी

इति पञ्चमोऽध्यायः

❖ ❖ ❖